

Sygn. akt III UK 37/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogusław Cudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dawid Miąsik

SSN Krzysztof Rączka

w sprawie z odwołania Z. G.
od decyzji Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego
o ustalenie obowiązku ubezpieczenia i zwrot nienależnego świadczenia,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 14 października 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

**uchyła zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania
kasacyjnego Sądowi Apelacyjnemu.**

UZASADNIENIE

Decyzją z 21 marca 2013 r. Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (KRUS) Placówka Terenowa w S. stwierdził ustanie ubezpieczenia społecznego rolników wobec Z. B. (aktualne G.) w zakresie ubezpieczenia

wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego oraz emerytalno-rentowego w okresach od 1 stycznia 1998 r. do 30 czerwca 2000 r. oraz od 1 lipca 2000 r. do 30 czerwca 2004 r.

Decyzją z dnia 17 kwietnia 2013 r. Prezes KRUS Placówka terenowa w S. wstrzymał Z. B. (G.) od 1 maja 2013 r. wypłatę emerytury rolniczej z powodu utraty uprawnień do niej na mocy decyzji z 21 marca 2013 r. stwierdzającej nieważność decyzji w przedmiocie podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 stycznia 1998 r. do 30 czerwca 2004 r. Prezes KRUS stwierdził, że świadczenie nie przysługuje jej od 1 lutego 2007 r. Ponadto, że w związku z tym, że wnioskodawczyni była pouczona o okolicznościach powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń, a mimo zajścia tych okoliczności pobierała przesłane świadczenia, stosowanie do art. 138 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wysokość nienależnie pobranego przez nią świadczenia za okres od 1 stycznia 2007 r. do 30 kwietnia 2013 r. wynosi 62 087,86 zł. Prezes KRUS wyjaśnił, że jest ona zobowiązana do zwrotu kwoty 32 817,84 zł za okres ostatnich trzech lat, to jest od 1 maja 2010 r. do 30 kwietnia 2013 r., pomniejszonej z tytułu nadpłaconych składek o 882,20 zł, co daje do zwrotu kwotę 31 935,64 zł.

Wnioskodawczyni odwołała się od obu decyzji.

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z 12 stycznia 2015 r. oddalił odwołania. Ustalił, że wnioskodawczyni w 1966 r. zawarła związek małżeński z R. G. W 1985 r. wspólnie z mężem zakupiła gospodarstwo położone w Z. o powierzchni 55 a w celu prowadzenia pasieki. Z tytułu prowadzonego gospodarstwa odprowadzała składki do KRUS. W 1994 r. wyjechała do Stanów Zjednoczonych i nie przyjeżdżała do Polski, dlatego też R. G. sam prowadził gospodarstwo. Małżonkowie pozostawali w kontakcie telefonicznym. Wyrokiem z 2 września 1999 r. Sąd Rejonowy powiatu C. stanu Illinois w USA orzekł rozwód małżeństwa. Skuteczność tego wyroku na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stwierdził Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z 18 listopada 2003 r. Z tytułu prowadzenia wraz z małżonkiem R. G. działów specjalnych produkcji rolnej, Z. B. (G.) od 30 czerwca 2000 r. podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników z mocy ustawy, a od 1 lipca 2000 r. do 30 czerwca 2004 r. podlegała ubezpieczeniu na wniosek w pełnym zakresie. Od 1

lutego 2007 r. KRUS przyznał Z. B. (G.) prawo do emerytury rolniczej. W styczniu 2013 r. do KRUS wpłynęła informacja z amerykańskiej instytucji ubezpieczeniowej, że Z. G. podlegała ubezpieczeniu z tytułu zatrudnienia w USA w okresie od 1 stycznia 1998 r. do 31 grudnia 2011 r. W ocenie Sądu wnioskodawczyni podlegała ubezpieczeniu z tytułu zatrudnienia w USA od 1 stycznia 1998 r. i nie prowadziła działalności rolniczej w Polsce w rozumieniu art. 6 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników. W związku z tym stwierdzenie ustania ubezpieczenia społecznego rolników w zakresie ubezpieczenia wypadkowego, chorobowego i macierzyńskiego w okresach od 1 stycznia 1998 r. do 30 czerwca 2000 r. oraz od 1 lipca 2000 r. do 30 czerwca 2004 r. uznał za prawidłowe. Sąd ustalił, ponadto, że odwołująca się nie informowała organu rentowego o przebywaniu za granicą oraz podjęciu zatrudnienia w USA. Wypełniając wniosek o emeryturę w 2007 r. nie wskazała swojego zatrudnienia i osiąganych dochodów. Sąd stwierdził, że w związku z wyłączeniem z ubezpieczenia społecznego rolników nie spełniła warunku wymaganego okresu ubezpieczenia do przyznania prawa do emerytury, która podlega zwrotowi za okres 3 lat.

Wyrok Sądu Okręgowego w K. zaskarżyła odwołująca się. Zarzuciła naruszenie: (-) art. 6 pkt 1 w zw. z art. 7 i art. 10 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną wykładnię i uznanie, że odwołująca się nie spełniała definicji ustawowej rolnika, a tym samym nie podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników; (-) art. 23 ust. 2 umowy o zabezpieczeniu społecznym pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z dnia 2 kwietnia 2008 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 46, poz. 374) poprzez wstrzymanie wypłaty emerytury z ubezpieczenia społecznego rolników z uwagi na pobieranie świadczeń z organu amerykańskiego; (-) błąd w ustaleniach faktycznych polegający na przyjęciu, iż odwołująca się nie była rolnikiem i tym samym nie prowadziła gospodarstwa rolnego, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, iż taka sytuacja nie miała miejsca.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z 14 października 2015 r. oddalił apelację odwołującej się. Stwierdził, że Sąd pierwszej instancji nie naruszył art. 6 i 7 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników określających

zasady podlegania ubezpieczeniu społecznemu rolników. Wskazał, że z treści definicji rolnika, sformułowanej w art. 6 pkt 1 ustawy, wynika, że posiadanie statusu rolnika uzależnione jest od zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Zauważył, że powyższe brzmienie art. 6 pkt 1 ww. ustawy obowiązuje od 2 kwietnia 2004 r., stwierdzając jednocześnie, że również przed tą datą warunek zamieszkiwania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej był wymagany. Zdaniem Sądu, zamieszczenie w art. 6 pkt 1 ww. ustawy warunku zameldowania w kraju jedynie potwierdziło taki warunek, gdyż w orzecznictwie nie przyjęto innej interpretacji, wskazując w tym zakresie na wyrok Sądu Najwyższego z 28 stycznia 2009 r., I UK 202/08. Sąd podzielił pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z 29 września 2005 r., II UK 16/05, z którego tezy wyprowadził wniosek, że prowadzenie działalności rolniczej w rozumieniu art. 6 pkt 1 ww. ustawy oznacza prowadzenie na własny rachunek przez posiadacza gospodarstwa rolnego działalności zawodowej związanej z tym gospodarstwem, stałej i osobistej oraz mającej charakter wykonywania pracy lub innych zwykłych czynności wiążących się z jego prowadzeniem. Ponadto, w uzasadnieniu tego wyroku, zdaniem Sądu Apelacyjnego, Sąd Najwyższy wskazał, że konsultacje telefoniczne, sporadyczne wizyty nawet powiązane z decyzjami o niektórych sprawach dotyczących gospodarstwa rolnego nie mogą być uznane za wykonywanie zawodowej, stałej i osobistej działalności związanej z takim gospodarstwem. Sąd Apelacyjny podkreślił, że z okoliczności faktycznych sprawy wynika, że wnioskodawczyni od 1994 r. przebywała z zamiarem stałego pobytu w USA, a do Polski nie przyjeżdżała i w żaden sposób nie zarządzała gospodarstwem. Zdaniem Sądu, w spornym okresie wnioskodawczyni nie była rolnikiem w rozumieniu art. 6 ust. 1 ww. ustawy, działalność rolnicza nie stanowiła jej stałego źródła utrzymania, gdyż pracowała w USA i dlatego zasadne było jej wyłączenie z podlegania rolniczemu ubezpieczeniu, stosowanie do art. 3a ust. 1 tej ustawy. Sąd Apelacyjny ocenił, że wnioskodawczyni świadomie wprowadziła organ rentowy w błąd, że podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników. Zataiła swój stały pobyt w USA oraz, że podjęła tam zatrudnienie i podlegała tam ubezpieczeniu społecznemu w celu uzyskania świadczenia emerytalnego w USA, które tam pobiera. Uchyliła się też od podania prawdziwych danych we wniosku z 31 lipca 2000 r. o objęcie ubezpieczeniem

społecznym, twierdząc, że nie podlega innemu ubezpieczeniu, a praca w gospodarstwie rolnym stanowi jej główne źródło utrzymania. Ponadto, składając wniosek o emeryturę zaprzeczyła, aby pozostawała w zatrudnieniu i osiągała dochód. Powyższe okoliczności, zdaniem Sądu, wskazują, że przyznanie emerytury nastąpiło z powodu wprowadzenia w błąd organu rentowego, co do tego, że wnioskodawczyni spełnia warunki do jej przyznania i do wypłaty świadczenia doszło z winy wnioskodawczyni. W związku z tym stwierdził, że wnioskodawczyni pobrała nienależne świadczenie, gdyż nie spełniła warunków do przyznania emerytury i świadczenie to podlega zwrotowi za okres 3 lat stosownie do art. 138 ust. 1, ust. 2 pkt 2 i ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła w całości.

Zarzucono naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, to jest:

(-) art. 378 §1 k.p.c. przez niezastosowanie się przez Sąd drugiej instancji do jego dyspozycji i nierozpoznanie apelacji w jej granicach, poprzez pominięcie zarzutu apelacyjnego dotyczącego naruszenia art. 23 ust. 2 Umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z dnia 2 kwietnia 2008 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 46, poz. 374), w którym to przepisie wyartykułowano zasadę zachowania praw do świadczeń, a w konsekwencji nieprzeprowadzenie analizy przesłanek ochrony emerytalnych praw nabytych;

(-) art. 382 w zw. z art. 231 i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. poprzez przyjęcie za ustalone, że skarżąca świadomie wprowadziła organ rentowy w błąd, że podlega ubezpieczeniu społecznemu rolników oraz że ze swej winy wprowadziła w błąd organ rentowy, co do przyznania prawa do emerytury i podjęcia jej wypłaty, bez dostatecznej podstawy, tzn. gdy dowody zgromadzone w sprawie nie pozwalają na wysnucie takich wniosków, skutkiem czego Sąd błędnie ustalił, że skarżąca nie podlegała ubezpieczeniu w spornym okresie od 1 stycznia 1998 r. do 30 czerwca 2004 r., nie przysługiwała jej emerytura, nienależnie pobrała świadczenie i jest zobowiązana do jego zwrotu, tzn. zastosował art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń

Spółecznych (t.j. Dz.U. z 2015 r. poz. 748, ze zm.) w zw. z art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników;

(-) art. 382 w zw. z art. 233 § 1 i w zw. z art. 391 §1 k.p.c. poprzez sprzeczność istotnych ustaleń z treścią materiału dowodowego polegającą na ustaleniu, że skarżąca oświadczyła we wniosku o objęcie ubezpieczeniem z dnia 31 lipca 2000 r., że praca w gospodarstwie rolnym stanowi jej główne źródło utrzymania, w sytuacji, gdy ze wskazanego wniosku wprost wynika, że skarżąca oświadczyła, że praca w gospodarstwie rolnym stanowi dla niej stałe źródło utrzymania.

Zarzucono również naruszenie prawa materialnego, to jest:

(-) art. 6 pkt 1 w zw. z art. 7 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 16 ust. 1 pkt 1 i ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników, w brzmieniu obowiązującym od 01.01.1998 r. do 30.06.2004 r., poprzez błędną wykładnię skutkującą przyjęciem, że skarżąca nie spełniała ustawowej definicji rolnika, a tym samym zasadne było jej wyłączenie z ubezpieczenia społecznego rolników w myśl art. 3a ust. 1 ww. ustawy w spornym okresie, a w konsekwencji, że pobrała nienależnie świadczenia podlegające zwrotowi na podstawie art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników;

(-) art. 6 pkt 12 i pkt 13 w zw. z art. 7 ust. 1 i ust. 2 oraz art. 16 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników przez błędną wykładnię pojęcia „inne ubezpieczenie społeczne”, jako obejmującego także ubezpieczenie społeczne w USA, skutkującą przyjęciem, że w myśl art. 3a ust. 1 tej ustawy ustało ubezpieczenie społeczne rolników z mocy ustawy i na wniosek, bo skarżąca posiadała inne ubezpieczenie, tzn. ubezpieczenie w USA, a ponadto podała we wniosku z dnia 31 lipca 2000 r. o objęcie ubezpieczeniem nieprawdziwe dane w tym zakresie, świadomie wprowadzając organ rentowy w błąd;

(-) art. 2 ust. 1 pkt 1 i art. 7 ust. 2 Umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z dnia 2 kwietnia 2008 r., poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, tzn. zastosowanie ich do oceny stanu faktycznego, który miał miejsce w całości przed wejściem w życie Umowy, co skutkowało stwierdzeniem, że skarżąca była zatrudniona, że składała fałszywe

oświadczenia, świadomie i ze swej winy wprowadzała organ rentowy w błąd, a w konsekwencji, że pobrała nienależnie świadczenia podlegające zwrotowi na podstawie art. 138 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS w zw. z art. 52 ust. 1 pkt 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników;

(-) art. 23 ust. 2 Umowy o zabezpieczeniu społecznym między Rzeczpospolitą Polską a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z dnia 2 kwietnia 2008 r., poprzez jego niezastosowanie, w sytuacji gdy prawo do emerytury zostało ustalone przed datą wejścia w życie Umowy, a także art. 2 Konstytucji RP poprzez jego niezastosowanie i nierozważenie kwestii ochrony emerytalnych praw nabytych na gruncie przepisów krajowych, w tym art. 44 ust. 2 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, a w rezultacie naruszenie w stosunku do skarżącej zasady ochrony emerytalnych praw nabytych.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ubezpieczonej okazała się mieć uzasadnione podstawy.

W sprawie występują dwa główne problemy. Pierwszy z nich dotyczy podlegania przez ubezpieczoną ubezpieczeniu społecznego rolników w wymienionych w decyzji okresach, co wiąże się z nabyciem prawa do emerytury rolniczej. Rozstrzygnięcie w tej kwestii może mieć następnie decydujące znaczenie dla kwalifikacji świadczenia jako nienależnego i roszczenia o jego zwrot w przypadku pozytywnego dla skarżącej rozstrzygnięcia o podleganiu ubezpieczeniu. W przeciwnym wypadku kwestia zwrotu pobranego świadczenia pozostaje otwarta.

Odnosząc się do pierwszego problemu należy stwierdzić, że definicję rolnika zawiera art. 6 pkt 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2015 r., poz. 704 ze zm. – dalej ustawa). W spornym okresie przepis ten nie uzależniał statusu rolnika od zamieszkiwania na terytorium RP. Dopiero po zmianie z 2 maja 2004 r. definicja rolnika została uzupełniona o wymóg zamieszkiwania na terytorium RP. Sąd Apelacyjny okoliczność powyższą zauważył. Jednak u uzasadnieniu przyjęto, że również przed nowelizacją ustawowej definicji rolnika warunek zamieszkania na terytorium RP był wymagany. Na poparcie swego

stanowiska Sąd Apelacyjny powołał orzeczenia Sądu Najwyższego z dnia 28 stycznia 2009 r., I UK 202/08, (OSNP 2010 nr 15-16, poz. 200) oraz z dnia 29 września 2005 r., II UK 16/05, (OSNP 2006 nr 17-18, poz. 278).

Zdaniem składu orzekającego nie powinno ulegać wątpliwości, że przed zmianą definicji rolnika zasadniczą przesłanką wynikającą z art. 6 pkt 1 ustawy było prowadzenie działalności rolniczej. W orzeczeniach powołanych w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Najwyższy nie wykluczył możliwości zachowania statusu rolnika z powodu wyjazdu za granicę. Także na gruncie obecnie obowiązującej definicji Sąd Najwyższy nie wyklucza takiej możliwości (wyrok z dnia 12 lutego 2015 r., I UK 222/14 (LEX nr 1666015)). Oczywiście z orzeczeń tych wynika, że aby zachować status rolnika konieczne było spełnienie różnych warunków uzależnionych od okoliczności faktycznych sprawy. Ponadto przed nowelizacją definicja rolnika nie zawierała wymogu osobistego prowadzenia działalności rolniczej, co w niniejszej sprawie może mieć szczególnie duże znaczenie. Należy także mieć na uwadze, że zgodnie z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 30 maja 1988 r., III UZP 8/88 (OSNCP 1988, nr 12, poz. 166) prowadzenie gospodarstwa rolnego może polegać jedynie na zarządzaniu nim.

W związku z powyższym należało uznać, że Sąd Apelacyjny dokonał rozstrzygnięcia pierwszego problemu do niedostatecznie ustalonego stanu faktycznego. Zasadniczo chodzi w tym przypadku o ustalenia w zakresie prowadzenia działalności rolniczej w spornym okresie przez skarżącą. Sądy obu instancji nie ustaliły także od kiedy ubezpieczona nie prowadziła działalności rolniczej.

Kolejnym problemem jest możliwość objęcia rolniczym ubezpieczeniem społecznym w sytuacji wykonywania pracy i objęciem ubezpieczeniem społecznym w innym kraju. Problem ten został jednoznacznie wyjaśniony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2015 r., III UK 21/15 (LEX nr 1918829). W wyroku tym stwierdzono, że przepisy ustawy nie zawierają żadnej regulacji, która dawałaby podstawy do wyłączenia podlegania przez rolnika ubezpieczeniu rolników z tej przyczyny, że podlega ubezpieczeniom społecznym z tytułu zatrudnienia poza granicami Polski, jeżeli, równocześnie z tym zatrudnieniem prowadzi działalność rolniczą powodującą objęcie z mocy ustawy rolniczym ubezpieczeniem społecznym.

Kolejne zagadnienie jest związane z okolicznością uzyskania informacji od amerykańskiej instytucji ubezpieczeniowej przez KRUS o ubezpieczeniu skarżącej w USA, co wywołało skutek w postaci decyzji o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników w spornych okresach. W apelacji podniesiony został zarzut naruszenia art. 23 ust. 2 umowy o zabezpieczeniu społecznym pomiędzy RP a Stanami Zjednoczonymi Ameryki z dnia 2 kwietnia 2008 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 46, poz. 374). Sąd Apelacyjny nie odniósł się do tego zarzutu, co zostało przedstawione w skardze kasacyjnej. Umowa ta weszła w życie 1 marca 2009 r., a więc nie obowiązywała w spornych okresach ubezpieczenia rolniczego skarżącej. Jednak zdaniem skarżącego z art. 23 ust. 2 umowy wynika, że zasada ochrony praw nabytych chroni ubezpieczoną przed pozbawieniem jej prawa do emerytury, jak i ponownym ustaleniem tego prawa w niższej wysokości, gdyż stosowanie umowy nie może spowodować zmniejszenia kwoty świadczenia, do którego prawo powstało przed wejściem w życie tej umowy. Należy w tym miejscu stwierdzić, że regulacja umowy nie zawiera negatywnej przesłanki podlegania ubezpieczeniu rolniczemu w Polsce w postaci podlegania ubezpieczeniu społecznemu w USA. Warunkiem równoczesnego objęcia ubezpieczeniem rolniczym jest faktyczne prowadzenie działalności rolniczej. Jak stwierdzono w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2016 r., I UK 219/15 (LEX nr 2109627) umowa nie zawiera żadnych uregulowań dotyczących zbiegu ubezpieczeń społecznych. Podleganie ubezpieczeniu z tytułu wykonywania zatrudnienia na terenie USA nie stoi na przeszkodzie ubezpieczeniu społecznemu rolników w Polsce. Podkreślenia wymaga to, że wyrok ten dotyczy zasad podlegania ubezpieczeniu rolniczemu małżonka rolnika wyjeżdżającego do USA i podlegającemu tam ubezpieczeniu społecznemu.

Kolejny problem sprawy dotyczy zwrotu nienależnie pobranego świadczenia przez ubezpieczoną. Sąd Apelacyjny przyjął, że wnioskodawczyni świadomie wprowadziła organ rentowy w błąd, gdyż zataiła swój pobyt w USA, gdzie podjęła zatrudnienie i podlegała ubezpieczeniu społecznemu w celu uzyskania świadczenia emerytalnego oraz nie podała danych o podleganiu innemu ubezpieczeniu, jak i stwierdziła że praca w gospodarstwie rolnym stanowi jej główne źródło utrzymania.

Na tej podstawie uznano, że pobrana emerytura podlega zwrotowi na podstawie art. 138 ust. 1, ust. 2 pkt 2 i ust. 4 ustawy emerytalnej.

W związku z powyższym należy stwierdzić, że z uzasadnienia zaskarżonego wyroku nie wynika z czego miałyby wynikać obowiązki wnioskodawczynie podania powyższych danych. Tylko bowiem w takim wypadku można by mówić o wprowadzeniu organu rentowego w błąd, gdyż art. 138 ust. 2 pkt 2 stanowi, że za nienależnie pobrane świadczenia uważa się świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia. W szczególności konieczne jest odniesienie się do treści wniosku o emeryturę w dacie jego składania przez wnioskodawczynię. Natomiast Sąd Apelacyjny uznał, że pobrane świadczenie jest nienależne, gdyż wnioskodawczynie „nie spełniła warunków do przyznania emerytury”.

Jednak co ważniejsze należy stwierdzić, że Sąd drugiej instancji nie rozważał w ogóle podstawy prawnej ewentualnego wpływu podlegania innemu ubezpieczeniu społecznemu na prawo do emerytury rolniczej w Polsce. Z całą pewnością ubezpieczenie w innym kraju nie jest innym ubezpieczeniem społecznym w rozumieniu art. 6 pkt 12 i 13 ustawy. Inny niż rolniczy tytuł ubezpieczenia społecznego oznacza bowiem obowiązkowe ubezpieczenie emerytalne i rentowe na podstawie przepisów o systemie ubezpieczeń społecznych lub przepisów o zaopatrzeniu emerytalnym funkcjonariuszy (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 października 2015 r., III UK 21/15, LEX nr 1918829). Jak wcześniej była o tym mowa uzyskiwanie dochodu i podleganie ubezpieczeniu w USA nie może być uznane za wystarczającą samoistną przyczynę wyłączenia prawa do emerytury rolniczej w Polsce. W konsekwencji wypłacone w tym przypadku świadczenie nie może być kwalifikowane jako nienależne (podlegające zwrotowi).

Reasumując należy stwierdzić, że uzasadnione były zarzuty naruszenia przepisów prawa procesowego, jak i materialnego. W zakresie problemu podlegania ubezpieczeniu rolniczemu skarżące niedostateczne okazały się przede wszystkim ustalenia faktyczne. Natomiast kwalifikacja pobranego świadczenia jako nienależnego nie znajduje w uzasadnieniu wyroku zarówno koniecznych ustaleń faktycznych, jak i uzasadnienia prawnego. Natomiast w obu przypadkach Sąd

Apelacyjny powinien uwzględnić konieczność odniesienia się do zarzutu apelacyjnego i kasacyjnego naruszenia art. 23 ust. 1 i ust. 2 umowy pomiędzy RP a USA. W pierwszym rzędzie rozstrzygnięcia wymaga, czy w okolicznościach sprawy umowa ta znajdzie w ogóle zastosowanie.

Na zakończenie można tylko zauważyć, że nie przesądzając o ostatecznym rozstrzygnięciu możliwe jest przyjęcie o niespełnieniu przez wnioskodawczynię warunku do uzyskania prawa do emerytury rolniczej, co nie przesądza o obowiązku zwrotu pobranych kwot tego świadczenia.

Z tych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., orzeczono jak w sentencji wyroku.

r.g.